

Biografie středoevropských vůdců (komparace)

1. Medailonky (str. 2 – 7)

- a) Klement Gottwald (Československo)
- b) Mátyás Rákosi (Maďarská lidová republika)
- c) Walter Ulbricht (Německá demokratická republika)
- d) Todor Christov Živkov (Bulharsko)
- e) Wladiyslav Gomulka (Polsko)
- f) Gheorghiu-Dej (Rumunsko)

2. Soubor úkolů a metodické pokyny (str. 8)

3. Aktivity (str. 9 - 11)

Klement Gottwald

- Československo

- 1896 - Klement Gottwald se narodil v Dědicích jako nemanželský syn chudé zemědělské dělnice Marie Gottwaldové
- Ve Vídni se vyučil se truhlářem
- V letech 1915 – 1918 byl vojákem v rakousko-uherské armádě
- 1918 dezertoval
- Do roku 1920 působil v československé armádě
- V roce 1921 zakládající člen Komunistické strany Československa
- Od února 1929 se dostal do vedení Komunistické strany
- Od roku 1938 v opozici proti přijetí Mnichovského diktátu, odchod do Sovětského svazu
- Od roku 1941, po napadení Sovětského svazu hitlerovským Německem, stál v čele československého komunistického odboje
- V prosinci 1943 uzavřel dohodu s Edvardem Benešem o budoucím uspořádání ČSR
- Dne 10. května 1945 se triumfálně vrátil do Prahy jako místopředseda československé vlády
- Po vítězství KSČ ve volbách v roce 1946 se stal předsedou vlády
- V únoru roku 1948 stojí v čele komunistického puče
- 14. června roku 1948 byl po abdikaci Edvarda Beneše zvolen do funkce československého prezidenta
- Již od konce 40. let byl přímo zodpovědný za realizaci politických procesů
- 11. března 1953 se zúčastnil pohřbu Stalina v Moskvě
- Zemřel 14. března 1953 v Praze
- Jeho tělo bylo po vzoru Stalina a Lenina mumifikováno a v letech 1953 – 1962 vystaveno v Národním památníku na Vítkově

Mátyás Rákosi

- Maďarsko

- 1892 – narozen v Adě, dnešní Srbsko v rodině v rodině židovského obchodníka
- Vystudoval obchodní akademii, pracoval v Hamburku a Londýně
- Po vypuknutí první světové války se dostal do ruského zajetí
- V roce 1918 se vrátil do Maďarska a v témže roce stál u vzniku Maďarské komunistické strany
- v srpnu 1919 uprchl před Horthyho antikomunistickým režimem do Rakouska
- z Rakouska byl v roce 1920 vyhoštěn a odešel do Sovětského svazu
- 1920 – 1924 působil v SSSR jako tajemník Kominterny
- V roce 1924 se ilegálně vrátil do Maďarska
- 1925 zatčen za protistátní činnost, odsouzen na 8 let, později trest změněn na doživotí
- 1940 deportován do SSSR
- Až do roku 1945 působil v Moskvě
- Do Maďarska se vrátil po osvobození Rudou armádou a působil ve vedení Maďarské komunistické strany; kumulace politických funkcí
- 15. srpna 1949 byla vyhlášena Maďarská lidová republika
- Spory mezi Rakosim, v té době navíc náčelník Výboru pro bezpečnost stádu, a László Rajkem (ministr zahraničí); spor ukončen soudem a popravou Rajka
- Zavedení bezohledného stalinského režimu, tajná policie pod jeho vedením rozpoutala hrůzovládu
- 1952 zvolen předsedou vlády
- 1953 (po smrti Stalina, na příkaz Nikity Chruščova) odvolán a předsedou vlády byl zvolen Imre Nagy
- 1956 odvolán ze všech stranických funkcí a byl poslán do SSSR
- Zemřel v roce 1971 v SSSR
- Následně pohřben tajně v Budapešti

Walter Ulbricht

- NDR

- 1893 – narozen v Lipsku v rodině krejčího
- Vyučil se truhlářem
- V letech 1915 až 1917 bojoval na východní frontě první světové války
- Z císařské armády dezertoval v roce 1917
- Podílel se na založení Komunistické strany Německa (KPD)
- Mezi lety 1924 a 1925 studoval na Leninově fakultě politických věd v Moskvě
- 1933 – 1945 působil jako agent Komiterny a KPD v Paříži, a ve Španělsku během občanské války, a v Moskvě
- Do Německa se vrátil v roce 1945, kde působil v Sovětské okupační zóně, podíl na založení Sjednocené socialistické strany Německa
- Ulbricht zvolen generálním tajemníkem strany, ve funkci do roku 1950
- Jeho politická kariéra nebyla zasažena smrtí Stalina v roce 1953
- Od roku 1952 začal realizovat industrializaci NDR podle stalinského modelu
- Počátkem roku 1952 začal masivní odliv obyvatelstva NDR do NSR
- Po smrti Wilhelma Piecka v roce 1960 zrušen úřad prezidenta, který byl nahrazen státní radou, v jejímž čele stanul Ulbricht
- 13. srpen - 1961 započala stavba Berlínské zdi
- Po nástupu Leonida Brežněva v roce 1971 byl donucen odstoupit
- Zemřel v roce 1973
- Byl pohřben se všemi státními poctami ve Východním Berlíně

Todor Christov Živkov

- Bulharsko

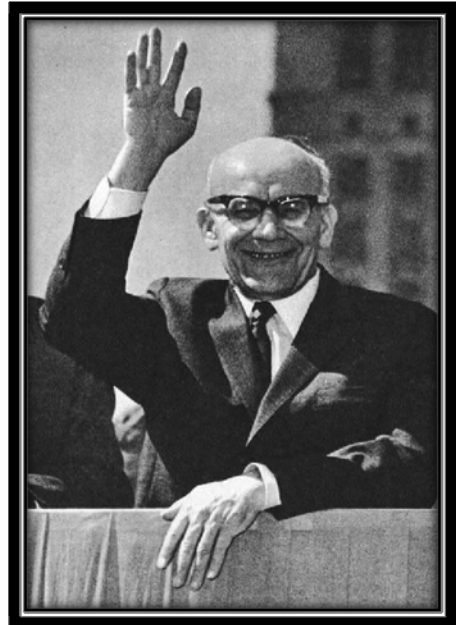
- 1911 – narozen v Botevgradu (Bulharsko) v rodině chudého rolníka
- Ze střední školy byl vyloučen, vyučil se v Sofii knihtiskařem
- 1932 vstup do Komunistické strany Bulharska
- Během druhé světové války zapojen do partyzánského hnutí
- Členem bulharského parlamentu od roku 1946
- V roce 1950 se stal tajemníkem Ústředního výboru strany
- S podporou Nikity Chruščova získává v roce 1954 post prvního tajemníka Ústředního výboru komunistické strany Bulharska
- V roce 1962 se stal předsedou vlády
- Od roku 1971 do listopadu 1989 zastával nejdůležitější ústavní funkci – předseda Státní rady
- Po revoluci v listopadu 1989 byl sesazen z čela strany
- V lednu 1990 je zatčen a obviněn
- V roce 1992 odsouzen na sedm let do vězení, o čtyři roky později je propuštěn do domácího vězení, kde zůstal až do své smrti v srpnu 1998

Wladyslaw Gomulka

- Polsko

- 1905 - narozen v Polsku, v dělnické rodině
- Vyučil se zámečnickem
- V roce 1926 vstoupil Komunistické strany Polska
- Od počátku 30. Let působil jako odborový předák a organizoval stávky po celém Polsku
- Roku 1934 odjel do Moskvy, kde studoval na Leninově fakultě politických věd
- Po svém návratu do Polska zatčen a vězněn až do začátku druhé světové války
- V roce 1943 pomáhá obnovit činnost Polské dělnické strany
- Od ledna do června 1945 členem vlády
- V roce 1946 se významně podílí na vítězství komunistů v lidovém referendu a v následných volbách (1947)
- V první polovině 50. let prohrál mocenský souboj ve straně a byl označen za reakcionáře
- V roce 1956 po smrti premiéra Bieruta opět získává politickou moc, stává se prvním tajemníkem Polské sjednocené dělnické strany a začíná s hospodářskými reformami
- Ve stejném roce odvrací hrozící sovětskou vojenskou intervenci
- V 60. letech podpořil represe vůči katolické církvi, byl zodpovědný za utužování cenzury tisku
- V prosinci 1970 donucen odstoupit po dělnických nepokojích, členem Sejmu (polský parlament) je až do roku 1972, kdy odchází z veřejného života
- V roce 1980 strana slaví jeho 75 narozeniny
- Umírá v roce 1982

Gheorghe Gheorghiu-Dej

- Rumunsko

- Narozen 1901 v rodině chudého dělníka
- Pracoval jako elektrikář na železnici
- Členem ilegální komunistické strany se stal v roce 1930
- V roce 1933 byl poslán na 12 let nucených prací za účast ve stávkě na železnici
- Z vězení utekl v roce 1944, ve stejném roce se stal generálním tajemníkem komunistické strany
- V roce 1945 se podílel masivním rozšíření členské základny rumunské komunistické strany, ve stejném roce se podílel na odstranění předsedy vlády N. Radesca a na ustanovení vlády, která byla kontrolována komunisty a sovětskými okupačními orgány
- Politické procesy spojeny s érou destalinizace a navázáním obchodních kontaktů se západem zcela nezávisle na východním bloku
- 1952 – 1955 předseda vlády
- 1962 – 1965 předseda rumunské Státní rady
- V roce 1963 využívá sovětsko-čínské sporu (na straně Číny) k odmítnutí sovětské snahy o utužení disciplíny v rámci východoevropského bloku
- V roce 1964 je definována „rumunská národní specifická cesta k socialismu“
- Zemřel v roce 1965, do roku 1990 ostatky uloženy v bukurešťském mausoleu

Soubor úkolů

Soubor úkolů je založen na komparaci jednotlivých biografii. Presentované předlohy jsou pouze přehledem nejdůležitějších událostí, které je možno libovolně rozšířit. Srovnávací metoda by měla pomoci studentům lépe pochopit genezi nástupu k moci jednotlivých představitelů střeoevropských komunistických států. Úkoly jsou zaměřeny na sociální původ jednotlivých politických aktérů, jejich vzdělání, cestu k moci, kult osobnosti, vyrovnávání se s politickou či společenskou opozicí, mapují míru závislosti na SSSR, jejich politické pády a návraty. Možným výstupem může být vytvoření časové osy, s jejíž pomocí si studenti lépe uvědomí historickou posloupnost nástupu komunismu v jednotlivých regionech a jejich vzájemnou provázanost.

Další úkoly se mohou týkat např. problematiky politických represí (politické procesy), kultu osobnosti a s ní spojené festivity formou nejrůznějších aktivit.

Možné otázky:

- a) Z jakých sociálních poměrů pocházeli střeoevropští komunističtí vůdci?
- b) Jakého dosáhli vzdělání?
- c) Ovlivnily rodinné poměry politickou dráhu jednotlivých osobností?
- d) Jak získali své první politické zkušenosti?
- e) Jaká byla jejich politická kariéra?
- f) Jaký byl vliv SSSR na politiku jednotlivých střeoevropských zemí?
- g) Popište možné scénáře pro politické procesy ve 40 a 50 letech.
- h) Jak skončila politická dráha jednotlivých vůdců?
- i) Na základě presentovaných faktů se pokuste definovat ideální vlastnosti pro komunistického politického lídra – revolucionáře?
- j) Domníváte se, že měli komunističtí vůdci svědomí?
- k) Shodovaly se národní zájmy jednotlivých států s politikou SSSR?
- l) Jaké byly politické důsledky úmrtí Stalina v jednotlivých zemích východního bloku?
- m) Vytvořte časovou osu na základě nejdůležitějších událostí ze života jednotlivých politických lídrů. Vyznačte události, které jsou shodné pro jednotlivé státy.

Aktivity

1. Porovnejte následující dvojici fotografií. Pokuste se určit jaká událost je na fotografiích zachycena? První fotografie byla oficiálně prezentována do roku 1952. Druhá až po tomto datu. Vedle Klementa Gottwalda je slovenský komunista V. Clementis (náměstek ministra zahraničí. Zjistěte co nejvíce informací o tom, proč na druhé fotografii V. Clementis chybí.

2. Vznik států lidové demokracie

Země osvobozené od nacismu Rudou armádou - vytvoření nových vlád

Obnovení některých předválečných politických stran, jejich účast na vládě, začlenění komunistů

?

3. **Kult osobnosti** – vlastní kult osobnosti si vytvářeli i tzv. „malí Stalinové“. V čem jsou si tato vyobrazení podobná, na co apelují svým vizuálním zaměřením. Jak na vás působí?

